

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
Посланичка група ПОКРЕТ РАДНИКА СЛОГА – СТРУКА
26.септембар .2025. године
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 26 .09. 2025

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
01	011-1853	25	

ПРЕДСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

На основу члана 107. став 1. Устава Републике Србије, члана 40. став 1. тачка 1) Закона о Народној скупштини и члана 150. став 1. Пословника Народне скупштине, подносим **ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА**, са предлогом да се исти узме у претрес, а све у циљу побољшања правног оквира који се односи на права лица која су на обавезном психијатријском лечењу.

НАРОДНА ПОСЛАНИЦА

Славица Радовановић

Sl. Radovanovic

ЗАКОН

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

Члан 1.

У Закону о заштити лица са менталним сметњама („Службени гласник РС”, број 45/13), у члану 11. после става 3. додаје се нови став 4, који гласи:

„Лицу које је смештено на обавезно психијатријско лечење у специјалној психијатријској установи, може се одобрити проширено кретање и боравак ван просторија медицинског одељења у складу са проценом лекара специјалисте, на следећи начин:

- 1) **Кретање унутар дворишта специјалне болнице:** пацијенту се може дозволити слободно кретање унутар целокупног дворишта специјалне болнице, у складу са индивидуалним планом лечења, на основу процене лекара специјалисте из медицинског одељења у којем је пацијент смештен, а приликом одобравања кретања, пацијенту ће бити обезбеђене одговарајуће мере заштите, како би се осигурала безбедност и здравствено стање пацијента.
- 2) **Изласци ван круга болнице:** пацијенту се може одобрити излазак ван круга специјалне болнице, уз временско ограничење које одређује надлежни лекар специјалиста, и то искључиво у друштву приватне посете (члана породице или друге особе), која је претходно дала личне податке лекару специјалисти и добила одобрење за пратњу:
 - (1) Излазак се може одобрити само ако је лекар специјалиста уверен да је психичко и физичко стање пацијента стабилно и да је напуштање установе безбедно;
 - (2) Пре сваког изласка, пацијент ће бити информисан о условима и обавезама које има, као и о праву на правну помоћ, ако је потребно.
- 3) **Терапијски викенд** – пацијенту се може одобрити одлазак на терапијски викенд, у трајању које одређује лекар специјалиста, и у договору са породицом, ако процена здравственог стања (психичке стабилности) указује да је то безбедно и корисно за терапијски процес:
 - (1) Одлазак на терапијски викенд мора бити документован писменим одобрењем лекара специјалисте, уз консултације са другим медицинским радницима који се старају о пацијенту;
 - (2) Пацијент ће бити обавезан да прихвати услове лечења који се примењују током овог периода.

- 4) **Заједничка сагласност** – излазак пацијента ван установе могуће је само уз усаглашену оцену здравственог стања од стране лекара специјалисте и других лекара са одељења на којем је пацијент смештен:
- (1) процена здравственог стања мора бити документована;
 - (2) пацијент ће имати право да се упозна са свим медицинским информацијама које се односе на његово стање и права у процесу лечења.
- 5) **Писана дозвола** – за сваки излазак ван круга установе, лекар специјалиста издаје писану дозволу коју пацијент прилаже служби обезбеђења на изласку из установе:
- (1) Пацијент ће бити обавештен о праву да одустане од изласка ако сматра да није у стању да испуни услове;
 - (2) Пацијент ће бити обавештен да има право на правну помоћ у свим одлукама које се односе на његову слободу кретања.
- 6) **Надзор над повратком пацијента** – ако се пацијент не врати у установу у прописаном року, лекар или друго лице које је здравствена установа овластила за ту радњу дужно је да покуша да ступи у контакт са пацијентом. Уколико у томе не успе, или ако постоје основани разлози да се сматра да се пацијент неће вратити, о томе се без одлагања обавештава надлежна полицијска станица:
- (1) Ако се утврди да се не може ступити у контакт са пацијентом или ако се сматра да се пацијент неће вратити, о његовом одсуству обавештава се најближа полицијска станица.
 - (2) Пацијент ће бити обавештен о овом праву пре него што се одобри било који облик изласка, како би био свестан правних последица.
- 7) **Правна помоћ за пацијенте** – пацијентима којима је изречена мера безбедности медицинског карактера може се омогућити долазак адвоката, нотара или другог овлашћеног лица ради остваривања њихових личних права.“

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Члан 23. и члан 68. Устава Републике Србије гарантују права свих грађана на достојанство, поштовање личности и заштиту физичког и менталног здравља. Измена и допуна Закона о заштити лица са менталним сметњама има за циљ да усклади ова права са савременим принципима лечења и заштите људских права у области психијатрије.

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНЕШЕЊЕ ЗАКОНА

Тренутни Закон о заштити лица са менталним сметњама није довољно конкретан у погледу обезбеђивања проширених права пацијената који су на обавезном психијатријском лечењу. Постоји потреба за увођењем нових одредби које ће омогућити пацијентима, под условима који гарантују њихову безбедност и здравље, да користе одређена проширена права, као што су слободно кретање унутар и ван болнице, уз прописане услове.

Такође, било је потребе за регулисањем ситуација када пацијент не поштује прописане услове или не врати се на време у установу, као и за омогућавање правне помоћи пацијентима који су под мером безбедности медицинског карактера.

III ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ЗАКОНА

Доношење овог закона не изискује додатна финансијска средства из буџета Републике Србије, јер се ради о организационим и процедурним променама у оквиру постојећих капацитета здравствених установа.

IV АНАЛИЗА ЕФЕКТА ЗАКОНА

Предлог закона о изменама и допунама Закона о заштити лица са менталним сметњама има за циљ унапређење права лица која су на обавезном психијатријском лечењу, као и побољшање терапијских и безбедносних услова у специјализованим медицинским установама. У овој анализи разматраће се могући ефекти предложених измена, који се односе на проширена права пацијената, као и на безбедност и правну сигурност пацијената и здравствених радника.

Позитивни ефекти:

1. Побољшање живота пацијената

Проширена права пацијената, као што су могућност слободног кретања унутар дворишта болнице, изласци ван круга болнице и терапијски викенди, доприносе побољшању квалитета живота пацијената који су на обавезном психијатријском лечењу. Ова права могу:

- **Смањити осећај заточеништва** и депресије, што је уобичајено за пацијенте који су дугорочно хоспитализовани.
- **Побољшати психолошку и емоционалну стабилност** пацијената, јер ће имати већу контролу над својим животом.
- **Подстакнути социјализацију и одговорност** уколико су пацијенти у пратњи чланова породице или других овлашћених лица.
- **Смањити стрес и анксиозност**, што може утицати на убрзање процеса лечења и опоравка.

2. Повећана флексибилност у лечењу

Интеграцијом индивидуализованих терапијских планова и проширених права, пацијенти ће добити више флексибилности у складу са својим здравственим стањем. Лекари ће бити у могућности да:

- **Прилагођавају третмане и активности** пацијената у складу са њиховим здравственим стањем и напредовањем у лечењу.
- **Потенцијално убрзају процес опоравка**, јер ће пацијенти бити активнији и мање изоловани.

3. Боља интеграција са породицом и друштвом

Терапијски викенди и одлазак у друштву породице или пријатеља омогућиће пацијентима да се поново врате у друштвену средину и да се осећају мање одвојено од своје породице, што је важно за њихову емоционалну подршку.

4. Повећање транспарентности и одговорности

Увођење обавезе да се сви изласци ван установе прате писаном дозволом лекара специјалисте и праћењем уз сагласност других лекара на одељењу, повећава **транспарентност процеса лечења** и омогућава **већи надзор над пацијентима**.

5. Правна сигурност и заштита права пацијената

Омогућавање правне помоћи пацијентима који су под мерама безбедности медицинског карактера, као и обавештавање полиције у случају неповратка пацијента у установу, осигурава да се права пацијената не злоупотребљавају и да се појачавају безбедносни механизми.

Закључак:

Предложене измене Закона о заштити лица са менталним сметњама могу имати **значајне позитивне ефекте** на квалитет живота пацијената, као и на њихов опоравак и психолошко стање. Проширена права, као што су излазак ван круга болнице и терапијски викенди, могу побољшати емоционалну и социјалну стабилност пацијената, што у великој мери доприноси успеху лечења.

Међутим, потребно је водити рачуна о **прикладној процени стања пацијената** и увођењу јасних и ефикасних процедура за праћење и надзор, како би се избегли потенцијални ризици који произилазе из неадекватног изласка пацијената из установе.

Укупно гледано, **добра организација здравственог особља**, као и **адекватна правна и безбедносна заштита**, кључне су за успешно спровођење предложених измена и допуна закона.

ПРЕГЛЕД ОДРЕДАБА КОЈИМА СЕ ДОПУЊУЈЕ ЗАКОН О ЗАШТИТИ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

Ограничење права лица са менталним сметњама

Члан 11.

Права лица са менталним сметњама могу бити ограничена овим законом и другим законима, само када је то неопходно да се заштити здравље или безбедност лица са менталним сметњама или других лица.

Здравствени радници дужни су да организују примену медицинских мера и лечење лица са менталним сметњама којима се у најмањој могућој мери ограничавају њихова права и слободе, само онда када постоји одсуство могућности за неко друго решење.

Нико не може бити присиљен на процену здравственог стања ради утврђивања постојања менталних сметњи, осим у случајевима и у поступку утврђеним законом.

ЛИЦУ КОЈЕ ЈЕ СМЕШТЕНО НА ОБАВЕЗНО ПСИХИЈАТРИЈСКО ЛЕЧЕЊЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ ПСИХИЈАТРИЈСКОЈ УСТАНОВИ, МОЖЕ СЕ ОДОБРИТИ ПРОШИРЕНО КРЕТАЊЕ И БОРАВАК ВАН ПРОСТОРИЈА МЕДИЦИНСКОГ ОДЕЉЕЊА У СКЛАДУ СА ПРОЦЕНОМ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ, НА СЛЕДЕЋИ НАЧИН:

- 1) **КРЕТАЊЕ УНУТАР ДВОРИШТА СПЕЦИЈАЛНЕ БОЛНИЦЕ:** ПАЦИЈЕНТУ СЕ МОЖЕ ДОЗВОЛИТИ СЛОБОДНО КРЕТАЊЕ УНУТАР ЦЕЛОКУПНОГ ДВОРИШТА СПЕЦИЈАЛНЕ БОЛНИЦЕ, У СКЛАДУ СА ИНДИВИДУАЛНИМ ПЛАНОМ ЛЕЧЕЊА, НА ОСНОВУ ПРОЦЕНЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ ИЗ МЕДИЦИНСКОГ ОДЕЉЕЊА У КОЈЕМ ЈЕ ПАЦИЈЕНТ СМЕШТЕН, А ПРИЛИКОМ ОДОБРАВАЊА КРЕТАЊА, ПАЦИЈЕНТУ ЋЕ БИТИ ОБЕЗБЕЂЕНЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ, КАКО БИ СЕ ОСИГУРАЛА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ ПАЦИЈЕНТА.
- 2) **ИЗЛАСЦИ ВАН КРУГА БОЛНИЦЕ:** ПАЦИЈЕНТУ СЕ МОЖЕ ОДОБРИТИ ИЗЛАЗАК ВАН КРУГА СПЕЦИЈАЛНЕ БОЛНИЦЕ, УЗ ВРЕМЕНСКО ОГРАНИЧЕЊЕ КОЈЕ ОДРЕЂУЈЕ НАДЛЕЖНИ ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА, И ТО ИСКЉУЧИВО У ДРУШТВУ ПРИВАТНЕ ПОСЕТЕ (ЧЛАНА ПОРОДИЦЕ ИЛИ ДРУГЕ ОСОБЕ), КОЈА ЈЕ ПРЕТХОДНО ДАЛА ЛИЧНЕ ПОДАТКЕ ЛЕКАРУ СПЕЦИЈАЛИСТИ И ДОБИЛА ОДОБРЕЊЕ ЗА ПРАТЊУ:
 - (1) ИЗЛАЗАК СЕ МОЖЕ ОДОБРИТИ САМО АКО ЈЕ ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА УВЕРЕН ДА ЈЕ ПСИХИЧКО И ФИЗИЧКО СТАЊЕ ПАЦИЈЕНТА СТАБИЛНО И ДА ЈЕ НАПУШТАЊЕ УСТАНОВЕ БЕЗБЕДНО;

- (2) ПРЕ СВАКОГ ИЗЛАСКА, ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ИНФОРМИСАН О УСЛОВИМА И ОБАВЕЗАМА КОЈЕ ИМА, КАО И О ПРАВУ НА ПРАВНУ ПОМОЋ, АКО ЈЕ ПОТРЕБНО.
- 3) **ТЕРАПИЈСКИ ВИКЕНД** – ПАЦИЈЕНТУ СЕ МОЖЕ ОДОБРИТИ ОДЛАЗАК НА ТЕРАПИЈСКИ ВИКЕНД, У ТРАЈАЊУ КОЈЕ ОДРЕЂУЈЕ ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА, И У ДОГОВОРУ СА ПОРОДИЦОМ, АКО ПРОЦЕНА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА (ПСИХИЧКЕ СТАБИЛНОСТИ) УКАЗУЈЕ ДА ЈЕ ТО БЕЗБЕДНО И КОРИСНО ЗА ТЕРАПИЈСКИ ПРОЦЕС:
- (1) ОДЛАЗАК НА ТЕРАПИЈСКИ ВИКЕНД МОРА БИТИ ДОКУМЕНТОВАН ПИСМЕНИМ ОДОБРЕЊЕМ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ, УЗ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ДРУГИМ МЕДИЦИНСКИМ РАДНИЦИМА КОЈИ СЕ СТАРАЈУ О ПАЦИЈЕНТУ;
- (2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕЗАН ДА ПРИХВАТИ УСЛОВЕ ЛЕЧЕЊА КОЈИ СЕ ПРИМЕЊУЈУ ТОКОМ ОВОГ ПЕРИОДА.
- 4) **ЗАЈЕДНИЧКА САГЛАСНОСТ** – ИЗЛАЗАК ПАЦИЈЕНТА ВАН УСТАНОВЕ МОГУЋЕ ЈЕ САМО УЗ УСАГЛАШЕНУ ОЦЕНУ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА ОД СТРАНЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ И ДРУГИХ ЛЕКАРА СА ОДЕЉЕЊА НА КОЈЕМ ЈЕ ПАЦИЈЕНТ СМЕШТЕН:
- (1) ПРОЦЕНА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА МОРА БИТИ ДОКУМЕНТОВАНА;
- (2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ ИМАТИ ПРАВО ДА СЕ УПОЗНА СА СВИМ МЕДИЦИНСКИМ ИНФОРМАЦИЈАМА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЊЕГОВО СТАЊЕ И ПРАВА У ПРОЦЕСУ ЛЕЧЕЊА.
- 5) **ПИСАНА ДОЗВОЛА** – ЗА СВАКИ ИЗЛАЗАК ВАН КРУГА УСТАНОВЕ, ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА ИЗДАЈЕ ПИСАНУ ДОЗВОЛУ КОЈУ ПАЦИЈЕНТ ПРИЛАЖЕ СЛУЖБИ ОБЕЗБЕЂЕЊА НА ИЗЛАСКУ ИЗ УСТАНОВЕ:
- (1) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕШТЕН О ПРАВУ ДА ОДУСТАНЕ ОД ИЗЛАСКА АКО СМАТРА ДА НИЈЕ У СТАЊУ ДА ИСПУНИ УСЛОВЕ;
- (2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕШТЕН ДА ИМА ПРАВО НА ПРАВНУ ПОМОЋ У СВИМ ОДЛУКАМА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЊЕГОВУ СЛОБОДУ КРЕТАЊА.
- 6) **НАДЗОР НАД ПОВРАТКОМ ПАЦИЈЕНТА** – АКО СЕ ПАЦИЈЕНТ НЕ ВРАТИ У УСТАНОВУ У ПРОПИСАНОМ РОКУ, ЛЕКАР ИЛИ ДРУГО ЛИЦЕ КОЈЕ ЈЕ ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА ОВЛАСТИЛА ЗА ТУ РАДЊУ ДУЖНО ЈЕ ДА ПОКУША ДА СТУПИ У КОНТАКТ СА ПАЦИЈЕНТОМ. УКОЛИКО У ТОМЕ НЕ УСПЕ, ИЛИ АКО ПОСТОЈЕ ОСНОВАНИ РАЗЛОЗИ ДА СЕ СМАТРА ДА СЕ ПАЦИЈЕНТ НЕЋЕ ВРАТИТИ, О ТОМЕ СЕ БЕЗ ОДЛАГАЊА ОБАВЕШТАВА НАДЛЕЖНА ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА:
- (1) АКО СЕ УТВРДИ ДА СЕ НЕ МОЖЕ СТУПИТИ У КОНТАКТ СА ПАЦИЈЕНТОМ ИЛИ АКО СЕ СМАТРА ДА СЕ ПАЦИЈЕНТ НЕЋЕ ВРАТИТИ, О ЊЕГОВОМ ОДСУСТВУ ОБАВЕШТАВА СЕ НАЈБЛИЖА ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА.
- (2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕШТЕН О ОВОМ ПРАВУ ПРЕ НЕГО ШТО СЕ ОДОБРИ БИЛО КОЈИ ОБЛИК ИЗЛАСКА, КАКО БИ БИО СВЕСТАН ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА.

- 7) **ПРАВНА ПОМОЋ ЗА ПАЦИЈЕНТЕ** – ПАЦИЈЕНТИМА КОЈИМА ЈЕ ИЗРЕЧЕНА МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ МЕДИЦИНСКОГ КАРАКТЕРА МОЖЕ СЕ ОМОГУЋИТИ ДОЛАЗАК АДВОКАТА, НОТАРА ИЛИ ДРУГОГ ОВЛАШЋЕНОГ ЛИЦА РАДИ ОСТВАРИВАЊА ЊИХОВИХ ЛИЧНИХ ПРАВА.“

ОГРАНИЧЕЊЕ ПРАВА ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

ЧЛАН 11.

ПРАВА ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА МОГУ БИТИ ОГРАНИЧЕНА ОВИМ ЗАКОНОМ И ДРУГИМ ЗАКОНИМА, САМО КАДА ЈЕ ТО НЕОПХОДНО ДА СЕ ЗАШТИТИ ЗДРАВЉЕ ИЛИ БЕЗБЕДНОСТ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА ИЛИ ДРУГИХ ЛИЦА. ЗДРАВСТВЕНИ РАДНИЦИ ДУЖНИ СУ ДА ОРГАНИЗУЈУ ПРИМЕНУ МЕДИЦИНСКИХ МЕРА И ЛЕЧЕЊЕ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА КОЈИМА СЕ У НАЈМАЊОЈ МОГУЋОЈ МЕРИ ОГРАНИЧАВАЈУ ЊИХОВА ПРАВА И СЛОБОДЕ, САМО ОНДА КАДА ПОСТОЈИ ОДСУСТВО МОГУЋНОСТИ ЗА НЕКО ДРУГО РЕШЕЊЕ. НИКО НЕ МОЖЕ БИТИ ПРИСИЉЕН НА ПРОЦЕНУ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА РАДИ УТВРЂИВАЊА ПОСТОЈАЊА МЕНТАЛНИХ СМЕТЊИ, ОСИМ У СЛУЧАЈЕВИМА И У ПОСТУПКУ УТВРЂЕНИМ ЗАКОНОМ.

ЛИЦУ КОЈЕ ЈЕ СМЕШТЕНО НА ОБАВЕЗНО ПСИХИЈАТРИЈСКО ЛЕЧЕЊЕ У СПЕЦИЈАЛНОЈ ПСИХИЈАТРИЈСКОЈ УСТАНОВИ, МОЖЕ СЕ ОДОБРИТИ ПРОШИРЕНО КРЕТАЊЕ И БОРАВАК ВАН ПРОСТОРИЈА МЕДИЦИНСКОГ ОДЕЉЕЊА У СКЛАДУ СА ПРОЦЕНОМ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ, НА СЛЕДЕЋИ НАЧИН:

- 1) **КРЕТАЊЕ УНУТАР ДВОРИШТА СПЕЦИЈАЛНЕ БОЛНИЦЕ:** ПАЦИЈЕНТУ СЕ МОЖЕ ДОЗВОЛИТИ СЛОБОДНО КРЕТАЊЕ УНУТАР ЦЕЛОКУПНОГ ДВОРИШТА СПЕЦИЈАЛНЕ БОЛНИЦЕ, У СКЛАДУ СА ИНДИВИДУАЛНИМ ПЛАНОМ ЛЕЧЕЊА, НА ОСНОВУ ПРОЦЕНЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ ИЗ МЕДИЦИНСКОГ ОДЕЉЕЊА У КОЈЕМ ЈЕ ПАЦИЈЕНТ СМЕШТЕН, А ПРИЛИКОМ ОДОБРАВАЊА КРЕТАЊА, ПАЦИЈЕНТУ ЋЕ БИТИ ОБЕЗБЕЂЕНЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ, КАКО БИ СЕ ОСИГУРАЛА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ ПАЦИЈЕНТА.
- 2) **ИЗЛАСЦИ ВАН КРУГА БОЛНИЦЕ:** ПАЦИЈЕНТУ СЕ МОЖЕ ОДОБРИТИ ИЗЛАЗАК ВАН КРУГА СПЕЦИЈАЛНЕ БОЛНИЦЕ, УЗ ВРЕМЕНСКО ОГРАНИЧЕЊЕ КОЈЕ ОДРЕЂУЈЕ НАДЛЕЖНИ ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА, И ТО ИСКЉУЧИВО У ДРУШТВУ ПРИВАТНЕ ПОСЕТЕ (ЧЛАНА ПОРОДИЦЕ ИЛИ ДРУГЕ ОСОБЕ), КОЈА ЈЕ ПРЕТХОДНО ДАЛА ЛИЧНЕ ПОДАТКЕ ЛЕКАРУ СПЕЦИЈАЛИСТИ И ДОБИЛА ОДОБРЕЊЕ ЗА ПРАТЊУ:
 - (1) ИЗЛАЗАК СЕ МОЖЕ ОДОБРИТИ САМО АКО ЈЕ ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА УВЕРЕН ДА ЈЕ ПСИХИЧКО И ФИЗИЧКО СТАЊЕ ПАЦИЈЕНТА СТАБИЛНО И ДА ЈЕ НАПУШТАЊЕ УСТАНОВЕ БЕЗБЕДНО;
 - (2) ПРЕ СВАКОГ ИЗЛАСКА, ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ИНФОРМИСАН О УСЛОВИМА И ОБАВЕЗАМА КОЈЕ ИМА, КАО И О ПРАВУ НА ПРАВНУ ПОМОЋ, АКО ЈЕ ПОТРЕБНО.
- 3) **ТЕРАПИЈСКИ ВИКЕНД** – ПАЦИЈЕНТУ СЕ МОЖЕ ОДОБРИТИ ОДЛАЗАК НА ТЕРАПИЈСКИ ВИКЕНД, У ТРАЈАЊУ КОЈЕ ОДРЕЂУЈЕ ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА, И У ДОГОВОРУ СА ПОРОДИЦОМ, АКО ПРОЦЕНА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА (ПСИХИЧКЕ СТАБИЛНОСТИ) УКАЗУЈЕ ДА ЈЕ ТО БЕЗБЕДНО И КОРИСНО ЗА ТЕРАПИЈСКИ ПРОЦЕС:

(1) ОДЛАЗАК НА ТЕРАПИЈСКИ ВИКЕНД МОРА БИТИ ДОКУМЕНТОВАН ПИСМЕНИМ ОДОБРЕЊЕМ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ, УЗ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ДРУГИМ МЕДИЦИНСКИМ РАДНИЦИМА КОЈИ СЕ СТАРАЈУ О ПАЦИЈЕНТУ;

(2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕЗАН ДА ПРИХВАТИ УСЛОВЕ ЛЕЧЕЊА КОЈИ СЕ ПРИМЕЊУЈУ ТОКОМ ОВОГ ПЕРИОДА.

4) **ЗАЈЕДНИЧКА САГЛАСНОСТ** – ИЗЛАЗАК ПАЦИЈЕНТА ВАН УСТАНОВЕ МОГУЋЕ ЈЕ САМО УЗ УСАГЛАШЕНУ ОЦЕНУ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА ОД СТРАНЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ И ДРУГИХ ЛЕКАРА СА ОДЕЉЕЊА НА КОЈЕМ ЈЕ ПАЦИЈЕНТ СМЕШТЕН:

(1) ПРОЦЕНА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА МОРА БИТИ ДОКУМЕНТОВАНА;

(2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ ИМАТИ ПРАВО ДА СЕ УПОЗНА СА СВИМ МЕДИЦИНСКИМ ИНФОРМАЦИЈАМА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЊЕГОВО СТАЊЕ И ПРАВА У ПРОЦЕСУ ЛЕЧЕЊА.

5) **ПИСАНА ДОЗВОЛА** – ЗА СВАКИ ИЗЛАЗАК ВАН КРУГА УСТАНОВЕ, ЛЕКАР СПЕЦИЈАЛИСТА ИЗДАЈЕ ПИСАНУ ДОЗВОЛУ КОЈУ ПАЦИЈЕНТ ПРИЛАЖЕ СЛУЖБИ ОБЕЗБЕЂЕЊА НА ИЗЛАСКУ ИЗ УСТАНОВЕ:

(1) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕШТЕН О ПРАВУ ДА ОДУСТАНЕ ОД ИЗЛАСКА АКО СМАТРА ДА НИЈЕ У СТАЊУ ДА ИСПУНИ УСЛОВЕ;

(2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕШТЕН ДА ИМА ПРАВО НА ПРАВНУ ПОМОЋ У СВИМ ОДЛУКАМА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЊЕГОВУ СЛОБОДУ КРЕТАЊА.

6) **НАДЗОР НАД ПОВРАТКОМ ПАЦИЈЕНТА** – АКО СЕ ПАЦИЈЕНТ НЕ ВРАТИ У УСТАНОВУ У ПРОПИСАНОМ РОКУ, ЛЕКАР ИЛИ ДРУГО ЛИЦЕ КОЈЕ ЈЕ ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА ОВЛАСТИЛА ЗА ТУ РАДЊУ ДУЖНО ЈЕ ДА ПОКУША ДА СТУПИ У КОНТАКТ СА ПАЦИЈЕНТОМ. УКОЛИКО У ТОМЕ НЕ УСПЕ, ИЛИ АКО ПОСТОЈЕ ОСНОВАНИ РАЗЛОЗИ ДА СЕ СМАТРА ДА СЕ ПАЦИЈЕНТ НЕЋЕ ВРАТИТИ, О ТОМЕ СЕ БЕЗ ОДЛАГАЊА ОБАВЕШТАВА НАДЛЕЖНА ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА:

(1) АКО СЕ УТВРДИ ДА СЕ НЕ МОЖЕ СТУПИТИ У КОНТАКТ СА ПАЦИЈЕНТОМ ИЛИ АКО СЕ СМАТРА ДА СЕ ПАЦИЈЕНТ НЕЋЕ ВРАТИТИ, О ЊЕГОВОМ ОДСУСТВУ ОБАВЕШТАВА СЕ НАЈБЛИЖА ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА.

(2) ПАЦИЈЕНТ ЋЕ БИТИ ОБАВЕШТЕН О ОВОМ ПРАВУ ПРЕ НЕГО ШТО СЕ ОДОБРИ БИЛО КОЈИ ОБЛИК ИЗЛАСКА, КАКО БИ БИО СВЕСТАН ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА.

7) **ПРАВНА ПОМОЋ ЗА ПАЦИЈЕНТЕ** – ПАЦИЈЕНТИМА КОЈИМА ЈЕ ИЗРЕЧЕНА МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ МЕДИЦИНСКОГ КАРАКТЕРА МОЖЕ СЕ ОМОГУЋИТИ ДОЛАЗАК АДВОКАТА, НОТАРА ИЛИ ДРУГОГ ОВЛАШЋЕНОГ ЛИЦА РАДИ ОСТВАРИВАЊА ЊИХОВИХ ЛИЧНИХ ПРАВА.“

ИЗЈАВА УСКЛАЂЕНОСТИ ПРОПИСА СА ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Орган државне управе, односно други овлашћени предлагач прописа

Народна посланица Славица Радовановић.

2. Назив прописа

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ЛИЦА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

PROPOSAL LAW AMENDING THE LAW ON THE PROTECTION OF PERSONS WITH MENTAL DISORDERS

3. Усклађеност прописа са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и Републике Србије са друге стране („Службени гласник РС“, број 83/08) (у даљем тексту „Споразум“):

а) Одредба Споразума која се односе на нормативну садржину прописа,

Одредбе Споразума које се односе на нормативну садржину прописа најчешће су укључене у следеће главне области:

1. Права и слободе особа

У Споразуму о стабилизацији и придруживању (ССП) постоје одредбе које се односе на заштиту **људских права и основних слобода**. За земље кандидате, као што је Србија, ова поглавља подразумевају обавезу да се национално законодавство усклади са европским стандардима у области заштите људских права.

Ово укључује:

- **Поштовање људских права особа са инвалидитетом:** Споразум захтева усклађивање националних закона са међународним документима као што су **Европска конвенција о људским правима** и **Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом**. То значи да Србија треба да обезбеди услове који појединцима са менталним сметњама омогућавају пуно поштовање њихових људских права, укључујући и право на слободу и сигурност.
- **Заштита од нехуманог и понижавајућег поступања:** Споразум јасно истиче да законодавство држава кандидата мора осигурати да се свака особа, укључујући и лица са менталним сметњама, не подвргава нечовечном или понижавајућем поступању.

2. Принципи транспарентности и правде

Споразум такође захтева да државе кандидати, у овом случају Србија, осигурају принцип **транспарентности и правде** у свим поступцима који се односе на права особа. То значи:

- **Доступност правде:** Пацијентима са менталним сметњама треба бити обезбеђен правни оквир који ће им омогућити приступ правди, укључујући право на правну помоћ и право на адекватну информисаност о свим правима која имају у контексту лечења.
- **Право на правну заштиту:** Пацијенти који су на терапијском лечењу или под мерама безбедности морају бити обавештени о својим правима на правну помоћ и правну заштиту, као и да имају право на правно средство у случају било каквог ограничења њихових слобода.

3. Усклађивање са правним системом ЕУ

У складу са **Титулом IV** Споразума, који се односи на **правну сарадњу и усклађивање са европским стандардима**, Србија је обавезна да своје законе прилагоди прописима Европске уније, што укључује:

- **Усклађивање са законодавством ЕУ у области заштите људских права:** Ова обавеза се односи на све аспекте који се тичу људских права, укључујући и права пацијената са менталним сметњама. Србија треба да обезбеди да сви њени закони и прописи буду у складу са принципима **Европске конвенције о људским правима** и **Хартом о основним правима Европске уније**.
- **Слобода кретања и права особа:** Споразум захтева од Србије да својим законодавством обезбеди слободу кретања и права особа, укључујући и пацијенте који су на лечењу. То значи да Србија треба да омогући да лица са менталним сметњама имају права која нису дискриминаторна, укључујући право на слободно кретање, али и да обезбеди одговарајуће мере заштите које ће осигурати њихову сигурност.

4. Заштита приватности и личних података

Споразум такође подстиче усклађивање са прописима Европске уније који се односе на **заштиту приватности и обраду личних података**, што укључује заштиту података који се односе на пацијенте. Пацијенти са менталним сметњама, као и остали грађани, треба да буду заштићени од неовлашћеног приступа личним подацима, што укључује податке који се односе на њихово лечење.

Закључак:

Споразум о стабилизацији и придруживању захтева да Србија усагласи своје законодавство са европским правним стандардима који обухватају људска права, транспарентност, правну помоћ и слободу кретања. То укључује права пацијената са менталним сметњама и обезбеђивање да све мере које се спроводе, као што су изласци из здравствених установа, буду у складу са правима која се штите Европском конвенцијом о људским правима, као и другим релевантним међународним стандардима.

Измене и допуне Закона о заштити лица са менталним сметњама, као што су оне предложене у претходним текстовима, су у потпуности у складу са овим прописима Споразума, ако се осигура да све мере и процедуре не нарушавају основна права пацијената, већ их штите у складу са међународним стандардима који су на снази у Европској унији.

б) Прелазни рок за усклађивање законодавства према одредбама Споразума

У складу са роковима из члана 72. Споразума.

в) Оцена испуњености обавезе које произлазе из наведене одредбе Споразума

Потпуно усклађено. /

г) Разлози за делимично испуњавање, односно неиспуњавање обавеза које произлазе из наведене одредбе Споразума

д) Веза са Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније. 2022-100

4. Усклађеност прописа са прописима Европске уније:

а) Навођење одредби примарних извора права Европске уније и оцене усклађености са њима

Кључне одредбе примарних извора права ЕУ:

1. Члан 1. Повеље ЕУ – Људско достојанство

„Људско достојанство је неповредиво. Мора се поштовати и заштитити.“

2. Члан 3. Повеље ЕУ – Право на физички и психички интегритет

Посебно се наглашава заштита психичког и физичког интегритета особа које су у институционалном смештају.

3. Члан 6. Повеље ЕУ – Право на слободу и безбедност

Ниједан појединац не може бити лишен слободе осим у случајевима и у складу са процедурама које предвиђа закон.

4. Члан 20. и 21. Повеље ЕУ – Једнакост пред законом и забрана дискриминације

Укључује заштиту од дискриминације по основу инвалидитета, укључујући менталне сметње.

5. Члан 26. Повеље ЕУ – Интеграција особа са инвалидитетом

ЕУ признаје и поштује право особа са инвалидитетом на мере које имају за циљ да обезбеде њихову независност, друштвену и професионалну интеграцију и учешће у заједници.

6. Члан 168. TFEU – Заштита јавног здравља

Државе чланице морају осигурати висок ниво заштите људског здравља у дефинисању и примени свих својих политика и активности.

Оцена усклађености предложених измена са правом ЕУ:

Позитивни аспекти усаглашености:

1. **Појачана индивидуализација мере ограничавања слободе** – предлог уводи вишестепену процену (лекар, други чланови тима, писмени трагови) што је у складу са чл. 6 и чл. 3 Повеље.
2. **Проширена могућност кретања и интеграције** – терапијски викенди и боравци ван установе уз контролисане услове доприносе праву на интеграцију и достојанствен третман (чл. 1 и чл. 26 Повеље).
3. **Обавештеност и правна помоћ** – право пацијента да добије правне савете и буде информисан о својим правима и последицама одлука подржава принцип правне сигурности и права на правну заштиту.
4. **Увођење надзора уз поштовање слободе** – мере у случају неповратка су дефинисане јасно и правно контролисано, без прекомерне репресије, што задовољава стандард „законитости ограничења слободе“.

б) Навођење секундарних извора права Европске уније и оцене усклађености са њима,

Секундарни извор	Релевантне одредбе	Усклађеност предлога закона
Директива 2011/24/ЕУ	Члан 3 и 4 – транспарентност, информисаност, достојанство	Да – информисање и одобрење за изласке
Директива 2000/78/ЕЗ	Забрана дискриминације по основу инвалидитета	Да – једнакост у третману и процени
Уредба 1303/2013	Социјална инклузија	Да – терапијски викенди, боравци ван установе
UN CRPD (део права ЕУ)	Чл. 14, 19, 25 – слобода, укљученост, здравље	Да – условна слобода, подршка, правна помоћ

в) Навођење осталих извора права Европске уније и усклађеност са њима

Извор	Садржај	Усклађеност
Судска пракса CJEU	Заштита достојанства, недискриминација, приватност	Висока
Општи принципи	Добра управа, пропорционалност, правна сигурност	Висока
ЕУ стратегије (soft law)	Инклузија, независност, партиципација	Висока

г) Разлози за делимичну усклађеност, односно неусклађеност

д) Рок у којем је предвиђено постизање потпуне усклађености прописа са прописима Европске уније

5. Уколико не постоје одговарајуће надлежности Европске уније у материји коју регулише пропис, и/или не постоје одговарајући секундарни извори права Европске уније са којима је потребно обезбедити усклађеност, потребно је образложити ту чињеницу.

6. Да ли су претходно наведени извори права Европске уније преведени на српски језик?

7. Да ли је пропис преведен на неки службени језик Европске уније?

8. Сарадња са Европском унијом и учешће консултаната у изради прописа њихово мишљење о усклађености.

Београд, 26. 09. 2025.

НАРОДНА ПОСЛАНИЦА

Славица Радовановић

Сл. Радовановић